

KONCEPCJA UŁOKOWANIA WOJSK OBRONY TERYTORIALNEJ W SYSTEMIE BEZPIECZEŃSTWA RP (WG STANU NA DZIEŃ 22 MAJA 2017 R.)

Słowa kluczowe: *Wojska Obrony Terytorialnej, Siły Zbrojne RP, Koncepcja OT, Piąty Rodzaj Sił Zbrojnych RP, struktura, wyposażenie, bezpieczeństwo narodowe*

STRESZCZENIE

W artykule przedstawiono zarys koncepcji Wojsk Obrony Terytorialnej jako piątego komponentu Sił Zbrojnych RP oraz ich miejsce w systemie bezpieczeństwa państwa. Zgodnie z koncepcją Ministerstwa Obrony Narodowej, Wojska Obrony Terytorialnej mają prowadzić ochronę i obronę miejscową w stałych rejonach odpowiedzialności we współdziałaniu z wojskami operacyjnymi oraz z miejscowymi organami władzy, służbami i organizacjami pozarządowymi (także paramilitarnymi), a także całym lokalnym społeczeństwem. Autor poddaje analizie strukturę, zadania oraz wyposażenie tego rodzaju sił zbrojnych. W pracy przytoczono także opinie ekspertów zajmujących się tematyką z obszaru bezpieczeństwa narodowego.

Cel i metodyka badań

Likwidacja zasadniczej służby wojskowej pozbawiła wielu młodych obywateli naszego kraju kontaktu z problematyką obronną poziomu drużyna, pluton, kompania. Aktywność organizacji proobronnych przyniosła efekt w postaci dyskusji nad koncepcją obrony terytorialnej i w konsekwencji – powołaniem Wojsk Obrony Terytorialnej, dając szansę na szeroki udział społeczeństwa w zapewnieniu bezpieczeństwa militarnego i reagowaniu kryzysowym. Cechą charakterystyczną tych wojsk jest związek z miejscem zamieszkania, otoczeniem rodzinnym².

¹ Andrzej Stempień jest doktorantem Wydziału Bezpieczeństwa Narodowego Akademii Sztuki Wojennej.

² „WOT to lepsza obrona” www.mon.gov.pl/aktualnosci/artykul/najnowsze/wot-to-lepsza-obrona-e2017-05-22/ [dostęp: 22.05.2017].

Niniejsze opracowanie jest efektem analizy dokumentów resortu Obrony Narodowej, wypowiedzi przedstawicieli Wojska Polskiego oraz notatek informacyjnych zamieszczonych na stronach MON w zakładce Obrona Terytorialna.

Po przedstawieniu koncepcji wojsk terytorialnych, funkcjonujących w innych państwach europejskich, zaprezentowany zostanie zarys koncepcji Wojsk Obrony Terytorialnej jako piątego komponentu Sił Zbrojnych RP, motywy podejmowania służby przez kandydatów oraz ich zadania wynikające z ustawy o powszechnym obowiązku obrony (tekst jednolity: Dz.U. 2016 poz. 1534), decyzji Ministra Obrony Narodowej oraz oczekiwań społeczeństwa, których wyrazem mogą być postulaty wyrażane w artykułach i komentarzach prasowych. Następnie analizie zostanie poddane uzbrojenie dedykowane WOT ich system szkolenia oraz użytkowana infrastruktura i baza materiałowa które powinny pozwolić na efektywną realizację zadań stojących przed tym rodzajem sił zbrojnych.

Problematyka badań

Obrona terytorialna ma w Polsce ma długoletnią tradycję, jednakże przeprowadzona w 2008 roku profesjonalizacja Wojska Polskiego pociągnęła za sobą likwidację jednostek Obrony Terytorialnej³, zastąpionych Narodowymi Siłami Rezerwy, które nie osiągnęły zakładanego poziomu gotowości do podjęcia działań na wypadek konfliktu zbrojnego. W krótkim czasie pojawiły się oddolne inicjatywy zmierzające do szerszego zaangażowania społecznego w obronę „małych Ojczyzn” i niezbędnego przeszkolenia wojskowego⁴. Zwracano uwagę, że formacje Obrony Terytorialnej istnieją w wielu państwach europejskich oraz odwoływano się do myśli teoretyków wojskowych. Zwolennicy szeroko pojętej OT powoływali się m.in. na Carla von Clausewitza, który w swoim traktacie „O wojnie” wśród środków właściwych do obrony państwa wymieniał wynikające z atutów obrony własnego terytorium, w pełni zależne od obrońcy, wojska obrony terytorialnej w systemie terytorialnych organów dowodzenia i przygotowane przez nie terytorium do obrony, wolę obronną narodu (społeczeństwa) oraz działania nieregularne – w tym działania partyzanckie - prowadzone w masowej skali⁵. Zauważono również, że konflikt zbrojny na Krymie ujawnił słabość Ukrainy pozbawionej tego rodzaju

³ K. Kubiak, *O potrzebie „obronnego” opisanie Polski*, „Komandos” nr 3/2009, s. 40–43.

⁴ Zob. chociażby M. Moraczewski, *Armia Krajowa XXI wieku*, „Armia. Ilustrowany magazyn wojskowy” nr 5/2012, s. 24–27.

⁵ Zob. C. Clausewitz, *O wojnie. Księgi I–VII*, tł. [z jęz. niem.] Augustyn Cichowicz, Leon Waław Koc, Franciszek Schoener, Lublin 1995, s. 443–450.

wojsk. Kwestia ta była podnoszona jako argument na rzecz utworzenia OT w Polsce, znajdującej się w podobnym położeniu geopolitycznym.

Obrona terytorialna w systemach bezpieczeństwa państw europejskich

W wielu państwach europejskich wojska obrony terytorialnej stanowią istotny komponent nowoczesnej struktury militarnej, który – dzięki ściślemu powiązaniu z systemem niemilitarnym – może znacząco podnieść skuteczność obrony narodowej. Państwem o największym udziale wojsk obrony terytorialnej w systemie bezpieczeństwa jest Finlandia (ok. 80% Sił Zbrojnych), gdzie w obronie terytorialnej zaangażowany jest co 18 obywatel. Wojska obrony terytorialnej dominują także w systemach bezpieczeństwa Szwajcarii (75% – co 25 obywatel)⁶ oraz Łotwy (70%) i Estonii (68%), Litwy (57%)⁷. Powyższe dane pokazują, że nie tylko w krajach nadbałtyckich obrona terytorialna stanowi zdecydowaną część całości sił zbrojnych. Łotewski Zamessardze kładzie nacisk na przygotowanie do prowadzenia działań nieregularnych na tyłach przeciwnika. Estońska Kaitseliit realizuje typowe zadania o charakterze defensywnym i kryzysowym. Jest ponadto organizacją ochotniczą współpracującą w szerokim zakresie ze społecznością lokalną. Tworząc własną koncepcję Wojsk Obrony Terytorialnej, Polska przypatrywała się zwłaszcza ich funkcjonowaniu w państwach nadbałtyckich.

Prace koncepcyjne

Zapowiadając utworzenie nowego rodzaju sił zbrojnych, początkowo przyjęto koncepcję rozlokowania trzech pierwszych brygad WOT w rejonie tzw. przesmyku suwalskiego, który wg. analityków wojskowych jest potencjalnie jednym z zapalnych punktów w Europie w przypadku rosyjskiej agresji. Jednostki miały zostać wyposażone w broń ciężką, wycofywaną z jednostek operacyjnych⁸. Odrzucona w toku prac nad utworzeniem WOT koncepcja zakładała w swej istocie stworzenie wojsk

⁶ Zob. C. Bonard, *The cornerstones of the Swiss Security Policy*, „Ante Portas – Studia nad Bezpieczeństwem” nr 2/2016, s. 193, 195–198.

⁷ Dane za: S. Drosio, G. Matyasik, W. Powilajtis, *Krajowy System Obrony Narodowej*, Wrocław 2015, s. 6.

⁸ A. Zapalowski, *Koncepcja budowy Obrony Terytorialnej w programie Akcji Wyborczej Solidarność a koncepcja obrony terytorialnej rządu Prawa i Sprawiedliwości*, „Ante Portas – Studia nad Bezpieczeństwem” nr 2/2016, s. 99.

operacyjnych drugiej kategorii w oparciu o rezerwy kadrowe. Ten model nowotworzonego rodzaju sił zbrojnych *de facto* nie spełniał wymagań stawianych przed nimi.

Powołany pełnomocnik MON ds. WOT dr Grzegorz Kwaśniak w marcu 2016 roku przedstawił pierwszą spójną z założeniami koncepcję ich utworzenia wzorowaną na modelu skandynawskim, zakładającym 30–40% ich udział w całym potencjale obronnym państwa. Zgodnie z jej założeniami do 2019 roku planuje się stworzyć 17 brygad WOT. Założono, że ich stany osobowe będą wynosić 35 tys. żołnierzy⁹. 25 kwietnia 2016 roku, Minister Obrony Narodowej podpisał koncepcję WOT, według której pierwsze brygady mają zostać rozlokowane w trzech województwach wschodniej Polski (podlaskim, lubelskim i podkarpackim). O dyslokacji formowanych brygad WOT na ścianie wschodniej zdecydowano w oparciu o przeprowadzoną analizę potencjału wojskowego SZ RP oraz aktualnej sytuacji polityczno-militarnej. 1 lipca 2016 roku powstało Biuro ds. Utworzenia Obrony Terytorialnej, które do końca 2017 roku zostanie przekształcone w Dowództwo Wojsk Obrony Terytorialnej z siedzibą w Warszawie.

Wydaje się, że podstawą ilościowego określenia niezbędnych sił i środków w formowanych jednostkach WOT (od plutonów do batalionów – na szczeblu lokalnym) powinno być określenie potrzeb kadrowych w zakresie ochrony istniejących na danym terenie obiektów infrastruktury krytycznej, miast, węzłów drogowych, lotnisk i składów surowców strategicznych. Czynnikiem ten powinien determinować wielkości stanów osobowych jednostek (plutonów, kompanii i batalionów) WOT – stosowanie do przewidywanych zadań w ramach zbilansowanego budżetu przewidzianego na budowę i ich rozwój. W toku dalszych prac nad koncepcją zwiększono zakładany do 2019 roku ich stan osobowy do 53 tys. żołnierzy, co stanowi 1/3 całości Sił Zbrojnych RP. Przy tym stosunek liczby żołnierzy zawodowych do żołnierzy służby terytorialnej w samych Wojskach Obrony Terytorialnej ma wynosić 6–8%¹⁰. W rekrutacji do WOT przyjęto zasadę pierwszeństwa dla żołnierzy, którzy pełnili terytorialną służbę wojskową przez okres co najmniej 3 lat (art. 98 Ustawy o powszechnym obowiązku obrony Rzeczypospolitej Polskiej¹¹).

Obok żołnierzy zawodowych w WOT będą pełnił służbę żołnierze-ochotnicy. Cywile, niesłużący dotychczas w wojsku, będą musieli odbyć szkolenie podstawowe i złożyć przysięgę wojskową. O powołanie do służby w WOT mogą ubiegać

⁹ *Obrona Terytorialna – koncepcja dr Grzegorza Kwaśniaka*, www.prawica.net/3787, [dostęp: 22.04.2017].

¹⁰ R. Surdacki, *Macierewicz: Do 2019 roku 53 tys. żołnierzy w Obronie Terytorialnej. Budżet – 3,5 mld zł*, www.defence24.pl/489324,macierewicz-do-2019-roku-53-tys-żołnierzy-w-obronie-terytorialnej-budzet-35-mld-zl [dostęp: 22.04.2017].

¹¹ Tekst ujednolicony: Dz.U. 2016 poz. 1534.

się żołnierze rezerwy po wyjaśnieniu bądź uchyleniu kontraktu w ramach NSR. Terytorialną Służbę Wojskową (TSW) będą oni pełnił na terenie swojego zamieszkania rotacyjnie – tzn. podczas odbywania ćwiczeń i szkoleń wojskowych, bądź też dyspozycyjnie – w zależności od potrzeb. Przewidziano, że czas trwania służby w jednostkach WOT wynosić ma od roku do sześciu lat i może zostać przedłużony na kolejny okres, na wniosek lub za zgodą żołnierza, przez dowódcę jednostki wojskowej, w której żołnierz pełni służbę, w trakcie pełnienia tej służby. (art. 98 tejże Ustawy¹²).

Tworząc koncepcję Obrony Terytorialnej, przewidziano, że organizacje proobronne spełniające określone przez MON wymagania będą mogły w ramach bilateralnej umowy wchodzić w skład obywatelskiej (nieprofesjonalnej i nieetatowej) części Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej. Organizacje te mogą zgłaszać swoje propozycje współpracy celem ujęcia ich w planach działalności jednostek WOT. Przyjęto, iż organizacje aspirujące do formalnego wsparcia wysiłku obronnego Rzeczypospolitej Polskiej, powinny kierować się podstawowymi zasadami: przestrzeganiem prawa, transparentności działań oraz pełnej bezpartyjności i apolityczności¹³. Warunkiem włączenia organizacji w Krajową Sieć Obrony Narodowej jest pozytywne przejście procesu certyfikacji i podpisanie porozumienia o współpracy z MON. Za współpracę z organizacjami proobronnymi w resorcie ON odpowiada Biuro ds. Proobronnych. W marcu 2017 roku zainaugurowano program „Paszport” w ramach którego przeprowadzono szkolenie komponentów organizacji proobronnych według jednolitego minimum programowego, dążąc do ujednoczenia toku i jakości wyszkolenia przy zachowaniu standardów obowiązujących w SZ RP. Projekt ma na celu przygotowanie organizacji proobronnych do współdziałania z jednostkami wojskowymi SZ RP w ramach komponentu WOT¹⁴.

Istotnym aspektem ideologicznym tego rodzaju sił zbrojnych jest dążenie do budowy silnych więzi społecznych i narodowych przez powszechne włączenie społeczeństwa w system bezpieczeństwa i obronę narodową, postrzegane jako podstawy społeczeństwa obywatelskiego. OT ma promować postawy etyczne, wartości moralne i lokalny patriotyzm, będący podstawą gotowości do obrony Ojczyzny, wychowując w tym duchu młodzież (zwłaszcza w klasach mundurowych) oraz organizować inicjatywy proobronne.

¹² Tamże.

¹³ M. Paszyn, M. Kordowski, W. Zalewski, *Raport Koncepcja Obrony Terytorialnej RP*, Warszawa 2016, s. 32.

¹⁴ *Proobronni powalczą o Paszport*, <http://www.mon.gov.pl/aktualnosci/arttykul/najnowsze/proobronni-powalcza-o-paszport-x2017-03-13> [dostęp: 29.04.2017].

Roźmieszczenie

Powstałe z dniem 1 stycznia 2017 roku Wojska Obrony Terytorialnej są piątym rodzajem Sił Zbrojnych RP. Obecnie, po utworzeniu trzech brygad OT skoncentrowanych w rejonach: Rzeszowa, Białegostoku i Lublina, planowane jest powołanie do końca 2017 roku trzech kolejnych: dwóch na terenie województwa mazowieckiego (po obu stronach Wisły) i jednej w rejonie – Olsztyna. Mimo, iż tzw. przesmyk suwalski jest jednym z newralgicznych miejsc na wypadek potencjalnego konfliktu zbrojnego z Rosją, uznano iż na razie jednostki 16 Dywizji Zmechanizowanej wsparte jednostkami WOT „ściany wschodniej” utworzonymi w pierwszym etapie budowy tego rodzaju sił zbrojnych, będa w stanie skutecznie prowadzić działania obronne¹⁵. Do końca 2018 roku ma zostać utworzonych siedem kolejnych brygad w okolicach Bydgoszczy, Gdańska, Kielc, Krakowa i Łodzi oraz w trybie przyspieszonym w Wielkopolsce i na Śląsku¹⁶. W 2019 roku planowane jest utworzenie ostatnich czterech brygad: w rejonach Opola, Szczecina, Wrocławia i Zielonej Góry. Zakłada się, że cały proces forowania WOT ma się zakończyć do 2021 roku. Przewiduje się także utworzenie Centrum Szkolenia WOT.

Decyzją Ministra Obrony Narodowej z 24 kwietnia 2017 roku zostanie wzmocniony potencjał obronny Warszawy, na początku roku 2019. Planowane jest, że Stały Rejon Odpowiedzialności batalionu, którego dowództwo zlokalizowano w Zegrzu obejmie obszar prawobrzeżnej Warszawy i powiatów leżących za linią Wisły na wschód. Drugi, stołeczny batalion będzie odpowiadał za tereny lewobrzeżnej Warszawy i powiatów położonych za linią Wisły na zachód¹⁷.

Bazowy moduł organizacyjny WOT ma stanowić batalion. Jednakże jednostki wielkości brygad powinny znajdować się w miastach wojewódzkich oraz aglomeracjach (na poziomie regionalnym) i być ukierunkowane przede wszystkim na szkolenie specjalistyczne żołnierzy WOT na szczeblu lokalnym, a także wsparcie swym potencjałem niesienie pomocy w sytuacjach kryzysowych. Na poziomie powiatowym dowództwa kompanii lub plutonów WOT formowane z zasobów Woj-

¹⁵ Vadim Volovoj słusznie zauważył, że w przypadku agresji ze strony Rosji prowadzonej przy użyciu pocisków balistycznych Iskander wyrzelandych z Kalingradu, polskie WOT nie będą w stanie prowadzić skutecznej obrony tego terenu. V. Volovoj, *The political-military view of the purpose of the creation of Territorial Defence system in Poland*, „Ante Portas – Studia nad Bezpieczeństwem” nr 2/2016, s. 125.

¹⁶ Dobra wiadomość dla kandydatów WOT <http://www.mon.gov.pl/aktualnosci/artykul/najnowsze/dobra-wiadomosc-dla-kandydatow-wot-a2017-04-24/> [dostęp: 22.04.2017].

¹⁷ Dobra wiadomość dla kandydatów WOT, <http://www.mon.gov.pl/aktualnosci/artykul/najnowsze/dobra-wiadomosc-dla-kandydatow-wot-a2017-04-24/> [dostęp: 22.05.2017].

skowych Komend Uzupełnień mają być przeznaczone do wsparcia wojsk operacyjnych, realizacji zadań ochrony i obrony na rzecz lokalnej społeczności oraz w razie konieczności prowadzenia działań nieregularnych. Nie ma wątpliwości, że struktura WOT musi być powiązana z organami administracji rządowej i samorządowej, podległymi im Centrami Zarządzania Kryzysowego oraz z organizacjami proobronnymi i paramilitarnymi podległymi różnym resortom. Przewiduje się przechowywanie broni i sprzętu pododdziałów WOT w magazynach jednostek wojskowych oraz Wojskowych Oddziałach Gospodarczych. Jednakże w przypadku wymogu szybkiej mobilizacji WOT na wypadek militarnych zagrożeń bezpieczeństwa, wydaje się, że miejsce przechowywania broni nie może być zbyt oddalone od punktu mobilizacyjnego, stąd należy uznać za zasadne stworzenie odpowiedniej infrastruktury w poszczególnych powiatach.

Na szczeblu operacyjnym dowództwa brygad WOT zostaną zlokalizowane w miastach wojewódzkich. Wyjątek stanowić będą dwie mazowieckie brygady rozmieszczone nie w stolicy, ale w Radomiu i Ciechanowie. Brygady mają mieć różną strukturę, jednak zasadniczy ich trzon powinny tworzyć: dowództwo i sztab, trzy do pięciu batalionów WOT oraz pododdziały wsparcia i zabezpieczenia, w tym grupa wsparcia informacyjnego z sekcją bezałogowych systemów rozpoznawczych. Brygada jako największa jednostka w strukturze sił terytorialnych RP, nie będzie operowała w jednym rejonie, ale będzie stanowić element wsparcia operacyjnego i zabezpieczenia logistycznego pododdziałów niższego szczebla i zgrupowań bojowych, gwarantując ciągłość działań jednostek WOT wykonujących zadania w danym rejonie odpowiedzialności.

Planowane jest sformowanie 68 batalionów, składających się z pododdziałów dowództwa i sztab, 4–5 kompanii OT oraz pododdziałów wsparcia i zabezpieczenia, na bazie których mają być tworzone tzw. zgrupowania zadaniowe WOT¹⁸. Pododdziały te mają być przeznaczone do realizacji określonych zadań. W zależności od potrzeb przewiduje się ich wsparcie dodatkowymi siłami i sprzętem. Ma zostać utworzonych 314 kompanii – podstawowych jednostek WOT o określonym profilu działania np. miejski, górski, wodny, ogólny, składających się z dowództwa, 2–3 plutonów liniowych, plutonu wsparcia oraz drużyny snajperów. Mają być one zasadniczymi pododdziałami na poziomie powiatu, powiązane ze środowiskiem geograficznym i demograficznym stałego rejonu odpowiedzialności (SRO). Dla kompanii SRO będzie zwykle wytyczony administracyjnymi granicami powiatu, a w dużych miastach – gminy. Pluton WOT powinien liczyć ok. 40 żołnierzy i składać się z organu dowodzenia i trzech drużyn. Zasadniczym pododdziałem WOT ma

¹⁸ *Uzbrojenie, wyposażenie i struktury Wojska Polskiego – Wojska Obrony Terytorialnej*, www.militarium.net/tag/wojska-obrony-terytorialnej/ [dostęp: 22.04.2017].

być 12-osobowa drużyna (sekcja) piechoty w składzie: dowódca, zastępca dowódcy, strzelec wyborowy, zwiadowca, starszy saper, młodszy saper, starszy medyk, młodszy medyk, starszy radiotelefonista, młodszy radiotelefonista, starszy strzelec, młodszy strzelec¹⁹.

Lokalizacje poszczególnych brygad i batalionów WOT mają być oparte na podziale administracyjnym kraju. Lokalizacja kompleksów koszarowych nowotworzonego rodzaju Sił Zbrojnych, tam gdzie jest taka możliwość ma zostać oparta o istniejącą już infrastrukturę (nie tylko tą zarządzaną przez Agencję Mienia Wojskowego). Aby móc korzystać z infrastruktury samorządowej czy leżącej w gestii organów centralnych państwa. Dotychczas nie ma w tym względzie żadnych unormowań prawno-organizacyjnych.

Miejscem wykonywania zadań WOT miały być w intencji ich twórców miejsca zamieszkania żołnierzy – ochotników. Wydawało się zatem, że lokalne pododdziały obrony terytorialnej będą opierać się w znacznym stopniu na działających już i rozwijających się w ostatnich latach lokalnych organizacjach proobronnych²⁰, jednakże prowadzona rekrutacja zarówno na kursy oficerskie i podoficerskie jak i na przeszkolenie kadr rezerwy pokazała, że tak nie jest.

Struktury dowodzenia

Na czele nowego rodzaju sił zbrojnych ma stanąć Dowództwo Wojsk Obrony Terytorialnej, przekształcone z obecnie funkcjonującego Biura ds. Utworzenia WOT. Pod względem logistycznym będzie wspierane przez Inspektorat Wsparcia Sił Zbrojnych.

Przechodząc do szczegółowej analizy struktur dowodzenia WOT, warto przeanalizować kompetencje ich dowódcy. Zgodnie z decyzją Ministra Obrony Narodowej z 20 września 2016 roku podległy mu bezpośrednio Dowódca Wojsk Obrony Terytorialnej będzie właściwy w zakresie dowodzenia jednostkami i związkami organizacyjnymi tych wojsk w czasie pokoju, sytuacji kryzysowej i wojny, niezależnie od zmian, jakie w przypadku czasu wojny przewidziane są w dowództwie

¹⁹ Tamże.

²⁰ Ł. Dryblak, *Organizacje proobronne a państwo polskie 1989–2015*, [w:] P. Soloch, P. Żurawski vel Grajewski, Ł. Dryblak *Raport. Organizacje proobronne w systemie bezpieczeństwa państwa. Charakterystyki wybranych armii państw europejskich na tle armii polskiej*, Warszawa 2015, s. 30–32.; R. Surdacki, *Macierewicz: organizacje proobronne naturalnym zapleczem OT*, www.defence24.pl/494567,macierewicz-organizacje-proobronne-naturalnymzapleczem-ot [dostęp: 21.04.2017].

pozostałych rodzajów Sił Zbrojnych RP. Odrębna podległość działających głównie na lądzie WOT, niezależnych od Dowódcy Generalnego Rodzajów Sił Zbrojnych, budzi uzasadnione niebezpieczeństwo utrudnienia dowodzenia operacjami połączonymi, dominującymi na polu walki²¹. Znowelizowana ustawa o powszechnym obowiązku obrony Rzeczypospolitej Polskiej w art. 11 pkt. c określa kompetencje Dowódcy Wojsk Obrony Terytorialnej:

- realizacja programów rozwoju Sił Zbrojnych;
- planowanie, organizowanie i prowadzenie szkolenia podległych jednostek wojskowych i związków organizacyjnych;
- planowanie oraz organizowanie mobilizacyjnego i operacyjnego rozwinięcia oraz użycia Wojsk Obrony Terytorialnej;
- przygotowanie sił i środków Wojsk Obrony Terytorialnej do działań bojowych;
- wykonywanie zadań związanych z udziałem oddziałów i pododdziałów Wojsk Obrony Terytorialnej w zwalczaniu klęsk żywiołowych i likwidacji ich skutków, ochrony mienia, akcjach poszukiwawczych oraz ratowania lub ochrony zdrowia i życia ludzkiego, a także udziału w realizacji zadań z zakresu zarządzania kryzysowego;
- współpraca z innymi organami i podmiotami w sprawach związanych z obronnością państwa;
- zarządzanie i przeprowadzanie kontroli podległych jednostek wojskowych i związków organizacyjnych na zasadach i w trybie określonych w ustawie z dnia 15 lipca 2011 r. o kontroli w administracji rządowej (Dz.U. poz. 1092)²².

Zadania

WOT mają być przygotowane do sprawnego działania w czasie pokoju, we wszystkich stanach obronności, a także w przypadku pojawienia się stanu nadzwyczajnego tj. stanu wojennego, stanu wyjątkowego lub stanu klęski żywiołowej. Powstanie struktur WOT zwiększa potencjał sił i środków na wypadek kryzysów militarnych i niemilitarnych. Misją żołnierzy WOT jest obrona i wspieranie lokalnych społeczności zgodnie z mottem „zawsze gotowi, zawsze blisko”.

WOT mają stanowić uzupełnienie potencjału bojowego wojsk operacyjnych w rejonach (miejscach), gdzie ich użycie jest operacyjnie nieuzasadnione. Polska nie dysponuje wystarczającą siłą wojsk operacyjnych, zdolnych do skutecznego

²¹ J. Flis, *Obrona Terytorialna. Diabeł tkwi w ogółach*, „Ante Portas – Studia nad Bezpieczeństwem” nr 2/2016, s. 446–447.

²² Tekst ujednolicony: Dz.U. 2016 poz. 1534.

przygotowania i przeprowadzenia strategicznej operacji obronnej na całej długości polskich granic i na całej głębokości kraju²³.

Wszystkie jednostki WOT pod względem organizacyjno-koncepcyjnym mają stanowić jednostki lekkiej piechoty, uzbrojone i wyposażano zgodnie ze stawianymi przed nimi zadaniami, operujące w ograniczonym lokalnie rejonie odpowiedzialności. Profil pododdziału determinuje jego wyposażenie, w tym indywidualne żołnierzy, a także program szkolenia.

Utworzenie WOT niewątpliwie zwiększyło bezpieczeństwo obronne państwa i nienaruszalność jego terytorium, zwłaszcza biorąc pod uwagę położenie geopolityczne oraz stosunkowo niewielką liczebność Sił Zbrojnych RP, sprawiające, że Polska nie jest zdolna do samodzielnego powstrzymania agresora, a pomoc sojusznicza może nadejść z opóźnieniem²⁴. W przypadku konfliktu zbrojnego nowo utworzony rodzaj Sił Zbrojnych ma na celu stworzyć warunki koniecznych dla pełnego wykorzystania zdolności manewrowych i uderzeniowych wojsk operacyjnych własnych i sojuszniczych oraz udzielić im wsparcia w zadaniach ochrony i obrony obiektów (rejonów), ich dyslokowania, a także szeroko pojętego wsparcia logistycznego. Działania te będą podejmować, mając na celu zniszczenie lub zatrzymanie sił przeciwnika. Jednym z zadań WOT ma być udział w zabezpieczeniu przyjęcia i rozwinięcia sojuszniczych sił wzmocnienia w nakazanych rejonach. Korzystając ze znajomości terenu i lokalnego środowiska działań WOT mają prowadzić rozpoznanie. Mają także samodzielnie prowadzić działania niekonwencjonalne²⁵, przeciwdywersyjne i przeciwdesantowe. Żołnierze WOT będą odbywali szkolenia SERE

²³ Siły trzech dywizji wojsk operacyjnych Sił Zbrojnych RP – w tym jednej kawalerii pancernej – to potencjał zdolny do prowadzenia działania na obszarze rządu 200x200 km. W. Skrzypczak, *Wojska Obrony Terytorialnej – rola, miejsce i zadania?*, „Pułaski Policy Papers. Komentarz Międzynarodowy Pułaskiego”, 10.04.2017.

²⁴ Amerykański *think tank* Atlantic Council ocenia, że w przypadku agresji ze strony Rosji na państwa nadbałtyckie realna reakcja NATO nastąpiłaby dopiero po upływie około dwóch tygodni. Przez ten czas tzw. państwa flankowe Sojuszu, w tym Polska, będą musiały odparć atak opierając się na własnym potencjale obronnym. Za: Z. Polcikiewicz, *Wojska obrony terytorialnej w systemie bezpieczeństwa narodowego Polski*, „Zeszyty Naukowe AON”, s. 401.

²⁵ płk dr hab. Ryszard Jakubczak oszacował, że stosunek sił pomiędzy wojskami OT w warunkach prowadzenia przez nie działań nieregularnych a wojskami operacyjnymi przeciwnika wynosi teoretycznie 1:32 (średnio w Europie 1:20). W terenie płaskim o średnim pokryciu roślinnością, bez wyraźnej przewagi wojsk operacyjnych w środkach walki stosunek ten wynosi 1:30; w dżungli i wysokich górach – 1:40; w mieście okrażonym (bez pomocy z zewnątrz) przy zdecydowanej przewadze wojsk operacyjnych w artylerii i lotnictwie przeciwnika – 1:46-1:52; w terenie o małym stopniu pokrycia roślinnością i dużej przewadze technicznej wojsk operacyjnych przeciwnika – 1:17; przy zdecydowanej przewadze tech-

(Survival, Evasion, Resistance oraz Escape), zapewniające podstawy teoretyczne oraz praktyczne umożliwiające im przetrwanie we wrogim środowisku²⁶. Wśród zadań wymieniana jest ochrona społeczności lokalnych przed skutkami ataków w cyberprzestrzeni. WOT będą również prowadzić działania informacyjne, przeciwdziałając propagandzie i dezinformacji prowadzonej przez przeciwnika.

WOT, jako drugi powszechny komponent struktury obronnej Sił Zbrojnych RP, będą odpowiedzialne za przygotowanie militarnej obrony państwa na poziomie lokalnym w oparciu o infrastrukturę cywilną. Siły te będą realizować samodzielne działania, szczególnie w obszarze tylnym. Oczekuje się, że znając teren, będą potrafiły wykorzystać go do prowadzenia obrony newralgicznych rejonów, czy istotnych obiektów infrastruktury strategicznej jak m.in.: lotniska, porty, bazy morskie, rafinerie, zakłady przemysłu chemicznego, urzędy administracji państwowej, obiekty wojskowe, obiekty energetyczne lub hydrotechniczne itp. Pozwoli to znacznie odciążyć wojska operacyjne.

Mając bardziej elastyczną strukturę niż wojska operacyjne – WOT mają większą zdolność manewru na poziomie taktycznym, jako przeznaczone do bezpośredniego reagowania na sytuacje zagrożenia bezpieczeństwa państwa²⁷ i wsparcia odpowiedzialnych służb. WOT powinny operować w ramach ugrupowania operacyjnego w lukach zgrupowaniami wojsk operacyjnych, na kierunkach mniej zagrożonych, na skrzydłach (w ramach ich osłony) oraz w głębi ugrupowania, w gotowości do zwalczania desantów i wychodzenia na nieplanowe rubieże na kierunku włamania się przeciwnika. Jednostki WOT będą mogły także działać na kierunkach samodzielnych, bez udziału wojsk operacyjnych.

Konflikt zbrojny na Krymie pokazał, że współcześnie coraz większym zagrożeniem są działania hybrydowe²⁸. Mobilizowane w kilka godzin WOT są jedyną siłą zdolną się im przeciwstawić bądź opóźnić je do czasu zmobilizowania i reakcji wojsk operacyjnych. Przeszkolone w taktyce walki wojsk specjalnych jednostki

nicznej wojsk operacyjnych – powyżej 1:10. Zob. R. Jakubczak, *Obrona Terytorium w Polsce*, Warszawa 2016, s. 450–460.

²⁶ Celem szkoleń SERE jest przygotowanie żołnierzy do przebywania w izolacji w ekstremalnym środowisku, unikania oraz przeciwdziałania wykryciu i schwyтaniu przez siły nieprzyjaciela. Kolejną część szkolenia przygotowuje żołnierza biorącego udział w kursie do przeciwdziałania wykorzystaniu go, w przypadku schwyтania, oraz do ucieczki z niewoli z zamiarem połączenia z macierzystą strukturą.

²⁷ R. Zuchowski, M. Stachowski, *Poland's Ministry of Defence concept for Territorial Defence Forces*, „Ante Portas – Studia nad Bezpieczeństwem”, nr 2/2016, s. 112.

²⁸ S. Bostan, *The role of the territorial defence in a hybrid war on the example of the events in Ukraine 2014–2016*, „Ante Portas – Studia nad Bezpieczeństwem”, nr 2/2016, s. 307–314.

WOT, wyspecjalizowane w prowadzeniu działań antydywersyjnych mają szansę uniemożliwić przeciwnikowi trwałe zajęcie SRO.

Żołnierze WOT będą mieć za zadanie chronić ludność cywilną na terenach nie objętych operacjami wojskowymi w czasie konfliktu pełnoskalowego. Jednocześnie, w sytuacji wtargnięcia, zajmowania bądź okupacji części lub całości terytorium kraju na WOT ciąży obowiązek zwalczania przeciwnika znajdującego się w głębi terytorium państwa i prowadzenia działań nieregularnych w masowej skali i (m.in. dywersja, sabotaż) oraz ochrona i obrona przed agresorem ludności, mienia i środowiska.

WOT będą także realizować zadania z zakresu zapewnienia *bezpieczeństwa ekologicznego*, nie tylko w zakresie przeciwdziałania i likwidacji skutków klęsk żywiołowych, ale również przeciwdziałania ekoterroryzmowi i proliferacji broni chemicznej i biologicznej oraz epidemiom²⁹. To właśnie pododdziały WOT przejmą ciężar przeciwdziałania aktom terrorystycznym z użyciem broni masowego rażenia. Prowadząc działania prewencyjno-rozpoznawcze, będą zbierać i weryfikować informacje o potencjalnych zagrożeniach, chroniąc jednocześnie infrastrukturą krytyczną. Identyfikując zagrożenie, będą uprawnione do podejmowania – wraz z właściwymi służbami – działań interwencyjnych tj. izolowanie i unieszkodliwienie osób stwarzających zagrożenie. Informując ludność o zagrożeniu, będą odpowiedzialne za utrzymanie porządku na terenach zagrożonych, czy izolowanie terenów i obiektów skażonych³⁰.

Zgodnie ze słowami ich dowódcy gen. bryg. Wiesława Kukuły: „Jeśli żołnierze będą efektywnie wspierać społeczeństwo w systemie reagowania kryzysowego, nie zawiodą też w czasie wojny”³¹. W systemie reagowania kryzysowego WOT mają zapewnić natychmiastowe wsparcie wojskowe organom administracji terenowej i społeczeństwu w sytuacji zagrożeń niemilitarnych (kryzysowych) w czasie pokoju, kryzysu, wojny i ewentualnej okupacji. WOT mają być zdolne do reagowania na sytuacje nagłe, w tym do zapobiegania, przeciwdziałania i łagodzenia skutków kryzysu. Na WOT spada obowiązek przygotowania i prowadzenia ochrony i obrony miejscowej, tj. miejscowości, infrastruktury krytycznej i wojskowej oraz dziedzictwa kulturowego na jej terenie, granic lądowych, obszarów leśnych, itp. Żołnierze WOT mają brać udział w działaniach interwencyjno-ratowniczych jak ewakuacja ludności z terenów zagrożonych klęskami żywiołowymi oraz pilnować porządku publicznego na tych terenach (np. ochraniając mienie na terenach ewakuowanych), brać udział

²⁹ J. Okrzeşik, *Bezpieczeństwo ekologiczne a Obrona Terytorialna – zadania i wyzwania*, „Ante Portas – Studia nad Bezpieczeństwem” nr 2/2016, s. 144–146.

³⁰ Tamże, s. 146.

³¹ <http://www.polska-zbrojna.pl/home/articleshow/21680?t=Poslowie-wysluchali-meldunku-terytorialsow> [dostęp: 29.04.2017].

w poszukiwaniu zaginionych. Na etapie likwidacji skutków klęsk żywiołowych będą uczestniczyć w odbudowie zniszczonej lub uszkodzonej infrastruktury³².

Jak zauważył Janusz Okrzesik, praktyczna nieobecność Obrony Cywilnej w społecznościach lokalnych stawia przed Wojskami Obrony Terytorialnej dodatkowe zadania, które w sprawnie funkcjonującym systemie bezpieczeństwa narodowego mogą być z powodzeniem wypełniane przez formacje cywilne³³.

Zgodnie z art. 60 pkt. 8aa Ustawy o powszechnym obowiązku obrony Rzeczypospolitej Polskiej wezwanie żołnierzy WOT do stawienia się w trybie natychmiastowym do pełnienia terytorialnej służby wojskowej rotacyjnie może nastąpić w celu: sprawdzenia gotowości mobilizacyjnej i bojowej jednostek wojskowych; przeciwdziałania zagrożeniu bezpieczeństwa państwa, jeżeli jest to niezbędne do wykonywania zadań Sił Zbrojnych i roli Wojsk Obrony Terytorialnej w tym zakresie; oraz udziału jednostek wojskowych w zwalczaniu klęsk żywiołowych i likwidacji ich skutków, działaniach antyterrorystycznych i z zakresu ochrony mienia, akcjach poszukiwawczych oraz ratowania lub ochrony zdrowia i życia ludzkiego, oczyszczaniu terenów z materiałów wybuchowych i niebezpiecznych pochodzenia wojskowego oraz ich unieszkodliwianiu, a także w realizacji zadań z zakresu zarządzania kryzysowego³⁴. Ustawa przewiduje, że w przypadku pełnienia rotacyjnej terytorialnej służby wojskowej żołnierzom WOT dyspozycyjnie wydaje się umundurowanie i ekwipunek wojskowy (art. 61 pkt. 1 §1a)³⁵.

Kreując na forum międzynarodowym wizerunek Polski jako państwa odpowiedzialnego za bezpieczeństwo społeczeństwa i dysponującego odpowiednim potencjałem w tym zakresie, a także odwołując się do tradycji Zbrojnego Podziemienia Niepodległościowego 1939–1963, WOT mają być gwarancją niepokonalności powszechnej Obrony Narodowej, co miałyby odstraszyć ewentualnych agresorów.

Szkolenie

W tworzeniu podstawowej struktury i modułu jednostek WOT przyjęto koncepcję tzw. wspaniałej dwunastki, w ramach której poszczególni żołnierze spełniają dwie funkcje: podstawową – niezbędną do realizacji zadań wojskowych oraz szkoleniową w stosunku do młodszego strzelca, młodszego sanitariusza itp. Takie rozwiązanie może służyć planom dalszej ich rozbudowy terytorialnej.

³² J. Okrzesik, *Bezpieczeństwo ekologiczne...*, dz. cyt., s. 145–146.

³³ Tamże, s. 147.

³⁴ Tekst ujednolicony: Dz.U. 2016 poz. 1534.

³⁵ Tamże.

Warunkiem właściwego wypełniania zadań przez WOT jest ich profesjonalne wykształcenie i wyposażenie. Szkolenie żołnierza WOT będzie trwało trzy lata – w pierwszym roku ochotnicy nabędą umiejętności z zakresu podstaw działań taktycznych i przetrwania na polu walki; w drugim – stosowne umiejętności specjalistyczne danej specjalności wojskowej; w trzecim – planowe jest szkolenie z taktyki plutonu i kompanii. Po tym okresie szkolenia kompanie będą podlegać certyfikacji. Tylko rzeczywiste umiejętności i odpowiedni sprzęt pozwolą jednostkom WOT skutecznie reagować na współczesne zagrożenia. Aby WOT mogły realizować wyznaczone zadania niezbędnym było stworzenie podstaw spójnego, jednolitego systemu szkolenia, kładącego nacisk na obronę infrastruktury miejskiej, a także działania patrolowe i nieregularne. WOT ma odgrywać istotną rolę w konflikcie asymetrycznym, operując w specyficznym środowisku (zurbanizowanym, górskim, terenie leśnym), stąd koniecznym było skierowanie do prowadzenia szkoleń dla kandydatów do służby w OT kadry instruktorów Wojsk Specjalnych. Zapewne tymi względami podyktowane było mianowanie gen. bryg. Wiesława Kukuły dowódcą nowotworzonego rodzaju sił zbrojnych. Szkolenie kadry WOT nie ogranicza się jedynie do kilku-kilkunastomiesięcznego szkolenia. Istotnym było zapewnienie cyklicznych szkoleń poligonowych. Każdy żołnierz ma obowiązek odbyć minimum raz w miesiącu (w zamierzeniu MON weekendowe) szkolenie poligonowe, podczas którego potwierdziłby swoją gotowość pozostania w strukturach WOT i nabył nowe doświadczenie, co jest istotne przy obserwowanym współcześnie gwałtownym rozwoju środków walki. Procedura oceny stopnia wykształcenia oraz stopnia gotowości bojowej poszczególnych jednostek WOT będzie realizowana według procedur opracowanych wkrótce przez Dowództwo WOT.

Wyposażenie

MON zakłada, że WOT będą najtańszym sposobem zwiększenia liczebności armii i jej zdolności obronnych. Zgodnie z szacunkami koszt utworzenia nowego rodzaju sił zbrojnych będzie wynosił ponad 3,5 mld zł do 2019 roku. Jednakże zakłada się wyposażenie żołnierzy WOT niemal w całości w sprzęt i ekwipunek dostarczony na zamówienie realizowane w przedsiębiorstwach polskiego przemysłu zbrojeniowego, co ma podnieść jego potencjał³⁶. Minister ON deklarował: „Chce-

³⁶ R. Surdacki, *Macierewicz: Do 2019 roku 53 tys. żołnierzy w Obronie Terytorialnej. Budżet – 3,5 mld zł*, www.defence24.pl/489324,macierewicz-do-2019-roku-53-tys-zolnierzy-w-obronie-terytorialnej-budzet-35-mld-zl [dostęp: 22.04.2017].

my, żeby istniało wzmocnienie wzajemne między rozwojem liczebnym polskiej armii i rozwojem technicznym polskiego przemysłu”³⁷.

Pododdziały WOT będą wyposażane w sprzęt indywidualny i zespołowy, nieodbiegający swoimi parametrami i standardami technicznymi od tego, który używają pozostałe rodzaje sił zbrojnych. 28 kwietnia 2017 roku Minister Obrony Narodowej wydał decyzję nr 92/MON w sprawie pozyskiwania sprzętu wojskowego Wojsk Obrony Terytorialnej, upraszczającą procedury zamawiania sprzętu i usług (oraz zamówień z tzw. dostosowaniem) dla jednostek WOT. Podstawą zamówień jest wniosek Dowódcy WOT, wydany na podstawie „zidentyfikowanej potrzeby”. W przypadku, gdy ze względu na wyjątkową sytuację, zaistnieje potrzeba pozyskania sprzętu w trybie pilnej potrzeby operacyjnej, decyzję podejmuje Minister Obrony Narodowej na wniosek złożony w tym zakresie przez Szefa Sztabu Generalnego WP. Proces pozyskania sprzętu w ramach pilnej potrzeby operacyjnej inicjuje natomiast Dowódca Wojsk Obrony Terytorialnej (art. 6).

Kompanie piechoty czy ochrony będą dysponować nie tylko karabinkami, lecz też granatnikami czy karabinami maszynowymi. Cięższe uzbrojenie będzie przeznaczone dla kompanii wsparcia (m.in. armaty przeciwlotnicze, przenośne przeciwlotnicze zestawy raketowe, przenośne wyrzutnie PPK czy też ciężkie granatniki przeciwpancerne). W plutonach wsparcia WOT mają znaleźć się bezzałogowe systemy rozpoznawczo-uderzeniowe jednorazowego użytku. Drużyna snajperów kompanii ma być wyposażona w karabiny wyborowe kalibru 8,6 mm (3 szt.) i wielkokalibrowe karabiny maszynowe kalibru 12,7 mm (3 szt.) z celownikami termowizyjnymi (6 szt.). W drużynie mają się znaleźć karabinki kalibru 5,56 mm (7 szt.), karabinki wyborowe kalibru 5,56 mm lub 7,62 mm (2 szt.), karabiny wyborowe kalibru 7,62 mm (1 szt.), granatnik rewolwerowy kalibru 40 mm (1 szt.) i karabiny maszynowe kalibru 7,62 mm (2 szt.). Planowane jest wprowadzenie zamiast tych ostatnich karabinów maszynowych kalibru 5,56 mm (2 szt.). Docelowo drużyna (sekcja) ma mieć także jednorazowy granatnik wielozadaniowy (co najmniej 2 szt.). Pododdział ma mieć na stanie monokulary noktowizyjne (6 szt.), celowniki noktowizyjne oraz celownik termowizyjny (1 szt.). Pododdziały WOT mają dysponować także wielkokalibrowymi karabinami maszynowymi na pojazdach oraz przeciwlotniczymi raketowo-artyleryjskimi i przenośnymi przeciwlotniczymi zestawami raketowymi. Żołnierze WOT będą uzbrojeni w pistolety wojskowe Ragun, karabinki Beryl i subkarabinki Mini-Beryl (w tym z granatnikami podwieszanymi GPBO-40), granatniki samodzielne GSBO-40, granatniki rewolwerowe RGP-40, karabiny wyborowe Bor (Alex) i wielkokalibrowe karabiny wyborowe Tor. Planowane jest też wprowa-

³⁷ Pokaz sprzętu dla WOT, <http://www.mon.gov.pl/aktualnosci/arttykul/najnowsze/pokaz-sprzetu-dla-wot-k2017-02-08> [dostęp: 29.04.2017].

dzenie karabinków MSBS odmiany klasycznej w wersjach kalibru 5,56 mm oraz kalibru 7,62 mm. Bronią wsparcia mają być karabiny maszynowe UKM-2000P Rod, wielkokalibrowe karabiny maszynowe WKM-B i moździerz LM-60D. Mają być wyposażeni w nowe karabiny maszynowe zamiast UKM-2000P i nowe moździerz lekkie w miejsce LM-60D.

Do zwalczania środków napadu powietrznego mają być przeznaczone przeciwlotnicze zestawy raketowo-artyleryjskie ZUR-23-2 i przenośne przeciwlotnicze zestawy raketowe Grom/Grom-M (Piorun). Broń przeciwpancerna to granatniki jednorazowego użytku oraz miny: denne MN-123 i przeciwburtowe MPB-ZN. Środkami transportowymi mają być m.in. quady, skutery śnieżne, samochody osobowo-terenowe Mustang oraz samochody ciężarowo-terenowe Jelcz i Star³⁸.

Vladimir Dedijer uważał, że „techniczna przewaga w broni i zaopatrzeniu materiałowym, jaką posiadają walczące z partyzantami siły zbrojne, jest zupełnie bez znaczenia, jeśli chodzi o wynik wojny³⁹”, jednakże tworzenie dużych pod względem liczebności wojsk wyposażonych w przestarzały sprzęt, w przypadku konfliktu zbrojnego czyni z żołnierzy „mięso armatnie”. Oddziały WOT nie mają być wyposażone w broń wycofywaną z jednostek. Będą dysponowały nowoczesnym sprzętem polskiej produkcji oraz nieco starszym. Kompanie ochrony WOT by realizować wyznaczone działania nie potrzebują być wyposażone w najbardziej nowoczesne uzbrojenie. Najnowszy sprzęt, odpowiadający na wyzwania zmieniającego się środowiska walki i nie odbiegający od standardów obowiązujących w pozostałych rodzajach sił zbrojnych będzie na wyposażeniu jednostek WOT realizujących zadania jak wzmocnienie wojsk operacyjnych. Jednocześnie, rozwój WOT nie może się odbywać kosztem modernizacji pozostałych rodzajów sił zbrojnych. Nowoczesność WOT daje jej i społeczeństwu, które ma ochraniać, szansę przygotowania na nowe, nietradycyjne wyzwania militarne i niemilitarne.

Podsumowanie

Zgodnie z koncepcją ministra Obrony Narodowej utworzone WOT stanowią jeden z najważniejszych elementów nowej doktryny obronnej kraju, która poza niekwestionowanym znaczeniem wojsk operacyjnych, opiera się w dużej mierze na

³⁸ *Uzbrojenie, wyposażenie i struktury Wojska Polskiego – Wojska Obrony Terytorialnej*, www.militarium.net/tag/wojska-obrony-terytorialnej/ [dostęp: 22.04.2017].

³⁹ V. Dedijer, *Siła narzędzia*, [w:] *Jeśli nie nastanie pokój*, oprac. N. Calder, Warszawa 1971, s. 37.

zmobilizowaniu zarówno administracji terenowej i lokalnej społeczności do wzrostu bezpieczeństwa i wzmocnienia sił obronnych państwa.

Aktualne pozostają słowa gen. dyw. Franciszka Skibińskiego: „Już z samego faktu istnienia i przeznaczenia do ściśle określonych zadań – uderzeniowych sił zbrojnych wynika automatyczna potrzeba dysponowania innymi „gatunkiem” sił, które też organizuje się wszędzie pod taką czy inną wersją nazwy „Terytorialnych Sił Zbrojnych” (...) wojska terytorialne nie mogą być traktowane jako „ubogi krewny” uderzeniowych sił zbrojnych (...) gdyby bitwa przeniosła się na ich własny obszar krajowy (...) wojska terytorialne musiałyby wtedy wystąpić w roli równorzędnego partnera w stosunku do własnych wojsk uderzeniowych, a w stosunku do nieprzyjaciela – w roli, co najmniej równego przeciwnika”⁴⁰.

Właściwie ulokowane w Siłach Zbrojnych oddziały i pododdziały Wojsk Obrony Terytorialnej mogą stanowić ważny komponent systemu bezpieczeństwa narodowego. O tym czy tak się stanie zadecydują nie deklaracje kierownictwa resortu Obrony Narodowej i Dowództwa WOT ale praktyka. O miejscu WOT w systemie bezpieczeństwa państwa można będzie mówić dopiero za kilka lat, gdy struktury będą funkcjonować w całości, a żołnierze uzyskają właściwe przeszkolenie i zdobyte umiejętności wykorzystają w sytuacjach zagrożenia bezpieczeństwa. Prezentowana analiza ma wciąż jedynie teoretyczny charakter.

Bibliografia

1. Bonard C., *The cornerstones of the Swiss Security Policy*, „Ante Portas – Studia nad Bezpieczeństwem” nr 2/2016.
2. Calder N., *Jeśli nie nastanie pokój*, Warszawa 1971.
3. Clausewitz C., *O wojnie*, Lublin 1995.
4. Drosio S., Matyasik G., Powiłaajtis W., *Krajowy System Obrony Narodowej*, Wrocław 2015.
5. Dryblak Ł., Soloch P., Żurawski vel Grajewski P., *Raport. Organizacje proobronne w systemie bezpieczeństwa państwa. Charakterystyki wybranych armii państw europejskich na tle armii polskiej*, Warszawa 2015.
6. Flis J., *Obrona Terytorialna. Diabeł tkwi w ogółach*, „Ante Portas – Studia nad Bezpieczeństwem” nr 2/2016.
7. Jakubczak R., *Obrona Terytorium w Polsce*, Warszawa 2016.
8. Kubiak K., *O potrzebie „obronnego” opisanie Polski*, „Komandos” nr 3/2009.
9. Okrzesik J., *Bezpieczeństwo ekologiczne a Obrona Terytorialna – zadania i wyzwania*, „Ante Portas – Studia nad Bezpieczeństwem” nr 2/2016.

⁴⁰ F. Skibiński, *Rozważania o sztuce wojennej*, Warszawa 1972, s. 318.

10. Paszyn M., Kordowski M., Zalewski W., *Raport Koncepcja Obrony Terytorialnej RP*, Warszawa 2016.
11. Polcikiewicz Z., *Wojska obrony terytorialnej w systemie bezpieczeństwa narodowego Polski*, „Zeszyty Naukowe AON”.
12. Moraczewski M., *Armia Krajowa XXI wieku*, „Armia. Ilustrowany magazyn wojskowy” nr 5/2012.
13. Skibiński F., *Rozważania o sztuce wojennej*, Warszawa 1972.
14. *Spotkanie Ojca Świętego z Wojskiem Polskim. IV pielgrzymka do Ojczyzny 1–9 czerwca 1991*, Warszawa 1991.
15. Volovoj V., *The political-military view of the purpose of the creation of Territorial Defence system in Poland*, „Ante Portas – Studia nad Bezpieczeństwem” nr 2/2016.
16. Zapałowski A., *Koncepcja budowy Obrony Terytorialnej w programie Akcji Wyborczej Solidarność a koncepcja obrony terytorialnej rządu Prawa i Sprawiedliwości*, „Ante Portas – Studia nad Bezpieczeństwem” nr 2/2016.
17. Żuchowski R., Stachowski M., *Poland's Ministry of Defence concept for Territorial Defence Forces*, „Ante Portas – Studia nad Bezpieczeństwem”, nr 2/2016.

Akty prawne

1. Dziennik Urzędowy RP [Dz.U.] 2016 poz. 1534.

Strony internetowe

1. <http://www.mon.gov.pl/aktualnosci/arttykul/najnowsze/pokaz-sprzetu-dla-wot- k2017-02-08>
2. <http://www.mon.gov.pl/aktualnosci/arttykul/najnowsze/proobronni-powalcza-o-paszport-x2017-03-13>
3. <http://www.polska-zbrojna.pl/home/articleshow/21680?t=Poslowie-wysluchali-meldunku-terytorialsow>
4. www.militarium.net/tag/wojska-obrony-terytorialnej/
5. www.defence24.pl/489324,macierewicz-do-2019-roku-53-tys-zolnierzy-w-obronie-terytorialnej-budzet-35-mln-zl
6. Obrona Terytorialna – koncepcja dr Grzegorza Kwaśniaka, www.prawica.net/3787

Key words: *Territorial Defence Forces, Ministry of National Defence Republic of Poland, the fifth component of Polish Armed Forces, Ministry of National Defence concept, Polish Army, structure, equipment, national defence*

SUMMARY

The article presents the concept of the Territorial Defense Force (TDF) as the fifth component of the Armed Forces of the Republic of Poland. Author elaborates the place of that formation in the national security system. According to the concept of the Ministry of National Defense, the Territorial Defense Forces are going to provide protection and defend areas of permanent responsibility in the close co-operation with the operational army units and local authorities. Very important role for the TDF is tight liaison with non-governmental organizations (incl. paramilitary) and with the entire local community. The author analyzes the structure, tasks and equipment of the new formation. The article also contains the opinions of experts, who are concerned with security and national defense issues.